

ÅRSRAPPORT 2016

Dansk Skoleforening
for Sydslesvig e.V.

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Påtegninger	
Ledelsespåtegning.....	2
Den uafhængige revisors erklæringer.....	3-5
Generelle oplysninger om foreningen	
Generelle oplysninger om foreningen.....	6
Ledelsesberetning	
Hoved- og nøgletal.....	7
Ledelsesberetning.....	8-19
Årsregnskab 1. januar - 31. december	
Anvendt regnskabspraksis.....	20-22
Resultatopgørelse.....	23
Balance.....	24
Pengestrømsopgørelse.....	25
Noter.....	26-33

LEDELSESPÅTEGNING

Direktionen og styrelsen har dags dato behandlet og godkendt årsrapporten for 1. januar - 31. december 2016 for Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V.

Årsrapporten aflægges i overensstemmelse med bekendtgørelse nr. 1594 af 14. december 2015 om regnskab for, revision af og indhentning af oplysninger fra foreninger og organisationer mv., der modtager tilskud fra Sydslesvigudvalget. I forlængelse heraf tilkendes det hermed:

At årsrapporten er rigtig, dvs. at årsrapporten ikke indeholder væsentlige fejlinformationer eller udeladelser, herunder at målostillingen og målrapporteringen i årsrapporten er fyldestgørende.

At de dispositioner, som er omfattet af regnskabsaflæggelsen, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

At der er etableret forretningsgange, der sikrer en økonomisk hensigtsmæssig forvaltning af de midler og ved driften af de institutioner, der er omfattet af årsrapporten.

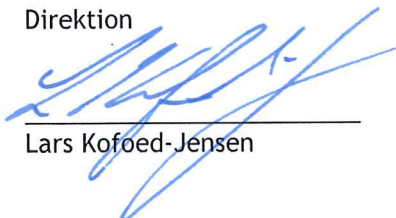
Det er vores opfattelse, at årsregnskabet giver et retvisende billede af foreningens aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2016 samt af resultatet af foreningens aktiviteter og pengestrømme for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2016.

Ledelsesberetningen indeholder efter vores opfattelse en retvisende redegørelse for de forhold, beretningen omhandler, ligesom det er vores opfattelse, at vi har taget skyldige økonomiske hensyn ved foreningens forvaltning.

Årsrapporten indstilles til Fællesrådets godkendelse.

Flensborg, den 23. februar 2017

Direktion

Lars Koføed-Jensen

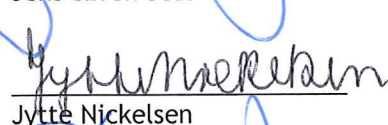
Styrelsens medlemmer:

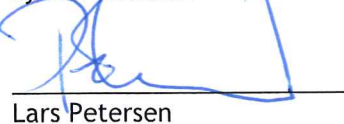
Udo Jessen
Formand

Jens-Søren Jess

Jytte Nickelsen

Lars Petersen

Birgit Jürgensen-Schumacher
Næstformand

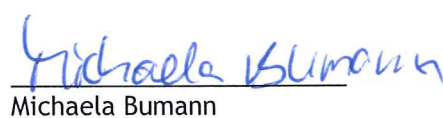
Søren Harnow Klausen

Michael Otten

Michael Sørensen

Michaela Bumann

Anne Kristine Hahn

Andreas André Pastorff

Oluf Hoppe

DEN UAFHÆNGIGE REVISORS ERKLÆRINGER

Til ledelsen af Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V.

PÅTEGNING PÅ ÅRSREGNSKAB OG LEDELSESBERETNING

Konklusion

Vi har revideret årsregnskabet for Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V. for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2016, der omfatter anvendt regnskabspraksis, resultatopgørelse, balance, pengestrømsopgørelse, noter og særlige specifikationer. Årsregnskabet udarbejdes efter bekendtgørelse nr. 1594 af 14. december 2015 om regnskab for, revision af og indhentning af oplysninger fra foreninger og organisationer mv., der modtager tilskud fra Sydslesvigudvalget (regnskabsbekendtgørelsen).

Det er vores opfattelse, at årsregnskabet for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2016 i alle væsentlige henseender er udarbejdet i overensstemmelse med regnskabsbekendtgørelsen. Det er ligeledes vores opfattelse, at der er etableret forretningsgange og interne kontroller, der understøtter, at de dispositioner, der er omfattet af årsregnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

Grundlag for konklusion

Vi har udført vores revision i overensstemmelse med internationale standarder om revision og de yderligere krav, der er gældende i Danmark og god offentlig revisionsskik. Vores ansvar ifølge disse standarder og krav er nærmere beskrevet i revisionspåtegningens afsnit "Revisors ansvar for revisionen af årsregnskabet". Vi er uafhængige af skolen i overensstemmelse med internationale etiske regler for revisorer (IESBA's Etiske regler) og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, ligesom vi har opfyldt vores øvrige etiske forpligtelser i henhold til disse regler og krav. Det er vores opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vores konklusion.

Fremhævelse af forhold vedrørende revisionen

Foreningen har som sammenligningstal i resultatopgørelsen for regnskabsåret 2016 medtaget det af bestyrelsen godkendte resultatbudget for 2016. Resultatbudgettet for 2016 har ikke været underlagt revision.

Ledelsens ansvar for årsregnskabet og ledelsesberetningen

Ledelsen har ansvaret for udarbejdelsen af et årsregnskab, der er rigtigt, dvs. uden væsentlige fejl og i overensstemmelse med regnskabsbekendtgørelsen. Ledelsen har endvidere ansvaret for den interne kontrol, som ledelsen anser for nødvendig for at udarbejde et årsregnskab uden væsentlig fejl-information, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, samt valg og anvendelse af en hensigtsmæssig regnskabspraksis og udøvelse af regnskabsmæssige skøn, som er rimelige efter omstændighederne.

Herudover er det ledelsens ansvar, at de dispositioner, der er omfattet af årsregnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

Ved udarbejdelsen af årsregnskabet er ledelsen ansvarlig for at vurdere foreningens evne til at fortsætte driften; at oplyse om forhold vedrørende fortsat drift, hvor dette er relevant; samt at udarbejde årsregnskabet på grundlag af regnskabsprincippet om fortsat drift, medmindre ledelsen enten har til hensigt at likvidere skolen, indstille driften eller ikke har andet realistisk alternativ end at gøre dette.

DEN UAFHÆNGIGE REVISORS ERKLÆRINGER

Revisors ansvar for revisionen af årsregnskabet

Vores mål er at opnå høj grad af sikkerhed for, om årsregnskabet som helhed er uden væsentlig fejl-information, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, og at afgive en revisionspåtegning med en konklusion. Høj grad af sikkerhed er et højt niveau af sikkerhed, men er ikke en garanti for, at en revision, der udføres i overensstemmelse med internationale standarder om revision og de yderligere krav, der er gældende i Danmark og god offentlig revisionsskik, altid vil afdække væsentlig fejl-information, når sådan findes. Fejlinformationer kan opstå som følge af besvigelser eller fejl og kan betragtes som væsentlige, hvis det med rimelighed kan forventes, at de enkeltvis eller samlet har indflydelse på de økonomiske beslutninger, som regnskabsbrugerne træffer på grundlag af årsregnskabet.

Som led i en revision, der udføres i overensstemmelse med internationale standarder om revision og de yderligere krav, der er gældende i Danmark og god offentlig revisionsskik, foretager vi faglige vurderinger og opretholder professionel skepsis under revisionen. Herudover:

- Identificerer og vurderer vi risikoen for væsentlig fejlinformation i årsregnskabet, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, udformer og udfører revisionshandlinger som reaktion på disse risici samt opnår revisionsbevis, der er tilstrækkeligt og egnet til at danne grundlag for vores konklusion. Risikoen for ikke at opdage væsentlig fejlinformation forårsaget af besvigelser er højere end ved væsentlig fejlinformation forårsaget af fejl, idet besvigelser kan omfatte sammensværgelser, dokumentfalsk, bevidste udeladelser, vildledning eller tilsidesættelse af intern kontrol.
- Opnår vi forståelse af den interne kontrol med relevans for revisionen for at kunne udforme revisionshandlinger, der er passende efter omstændighederne, men ikke for at kunne udtrykke en konklusion om effektiviteten af skolens interne kontrol.
- Tager vi stilling til, om den regnskabspraksis, som er anvendt af ledelsen, er passende, samt om de regnskabsmæssige skøn og tilknyttede oplysninger, som ledelsen har udarbejdet, er rimelige.
- Konkluderer vi, om ledelsens udarbejdelse af årsregnskabet på grundlag af regnskabsprincippet om fortsat drift er passende, samt om der på grundlag af det opnåede revisionsbevis er væsentlig usikkerhed forbundet med begivenheder eller forhold, der kan skabe betydelig tvivl om skolens evne til at fortsætte driften. Hvis vi konkluderer, at der er en væsentlig usikkerhed, skal vi i vores revisionspåtegning gøre opmærksom på oplysninger herom i årsregnskabet eller, hvis sådanne oplysninger ikke er tilstrækkelige, modificere vores konklusion. Vores konklusioner er baseret på det revisionsbevis, der er opnået frem til datoen for vores revisionspåtegning. Fremtidige begivenheder eller forhold kan dog medføre, at skolen ikke længere kan fortsætte driften.
- Tager vi stilling til den samlede præsentation, struktur og indhold af årsregnskabet, herunder noteoplysningerne, samt om årsregnskabet afspejler de underliggende transaktioner og begivenheder på en sådan måde, at der gives et retvisende billede heraf.
- Revisionen omfatter desuden en vurdering af, om der er etableret forretningsgange og interne kontroller, der understøtter, at de dispositioner, der er omfattet af årsregnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

Vi kommunikerer med ledelsen om blandt andet det planlagte omfang og den tidsmæssige placering af revisionen samt betydelige revisionsmæssige observationer, herunder eventuelle betydelige mangler i intern kontrol, som vi identificerer under revisionen.

DEN UAFHÆNGIGE REVISORS ERKLÆRINGER

Udtalelse om ledelsesberetningen

Ledelsesberetningen omfatter ligeledes målrapporteringen.

Ledelsen er ansvarlig for ledelsesberetningen og målrapporteringen.

Vores konklusion om årsregnskabet omfatter ikke ledelsesberetningen og målrapporteringen, og vi udtrykker ingen form for konklusion med sikkerhed om ledelsesberetningen og målrapporteringen.

I tilknytning til vores revision af årsregnskabet er det vores ansvar at læse ledelsesberetningen og målrapporteringen og i den forbindelse overveje, om ledelsesberetningen og målrapporteringen er væsentligt inkonsistente med årsregnskabet eller vores viden opnået ved revisionen eller på anden måde synes at indeholde væsentlig fejlinformation.

Vores ansvar er derudover at overveje, om ledelsesberetningen indeholder krævede oplysninger i henhold til regnskabsbekendtgørelsen.

Baseret på det udførte arbejde er det vores opfattelse, at ledelsesberetningen og målrapporteringen er i overensstemmelse med årsregnskabet og er udarbejdet i overensstemmelse med kravene i regnskabsbekendtgørelsen. Vi har ikke fundet væsentlig fejlinformation i ledelsesberetningen og målrapporteringen.

Udtalelse om juridisk-kritisk revision og forvaltningsrevision

Ledelsen er ansvarlig for, at de dispositioner, der er omfattet af regnskabsaflæggelsen, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis; og at der er taget skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen af de midler og driften af de aktiviteter, der er omfattet af årsregnskabet.

I tilknytning til vores revision af årsregnskabet er det i overensstemmelse med god offentlig revisionsetik vores ansvar at udvælge relevante emner til såvel juridisk-kritisk revision som forvaltningsrevision. Ved juridisk-kritisk revision efterprøver vi med høj grad af sikkerhed for de udvalgte emner, om de dispositioner, der er omfattet af regnskabsaflæggelsen, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

Ved forvaltningsrevision vurderer vi med høj grad af sikkerhed, om de undersøgte systemer, processer eller dispositioner understøtter skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen af de midler og driften af de aktiviteter, der er omfattet af årsregnskabet.

Hvis vi på grundlag af det udførte arbejde konkluderer, at der er anledning til væsentlige kritiske bemærkninger, skal vi rapportere herom.

Vi har ingen væsentlige kritiske bemærkninger at rapportere i den forbindelse.

Herning, den 23. februar 2017

BDO Statsautoriseret revisionsaktieselskab

Klaus Grønbæk Jakobsen
Statsautoriseret revisor

GENERELLE OPLYSNINGER OM FORENINGEN

Foreningen Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V.
Stuhrsalle 22
D-24937 Flensburg
Telefon: 0461 5047 0
Telefax: 0461 05047 137
Hjemmeside www.skoleforeningen.org

Dansk Skoleforening for Sydslesvig har hjemsted i Flensburg.

Styrelsen Formand, Udo Jessen
Næstformand, Birgit Jürgensen-Schumacher
Michaela Bumann
Jens-Søren Jess
Søren Harnow Klausen
Anne Kristine Hahn
Jytte Nickelsen
Michael Otten
Andreas André Pastorff
Lars Petersen
Michael Sørensen
Oluf Hoppe

Direktion Lars Kofoed-Jensen

Revision BDO Statsautoriseret revisionsaktieselskab
Birk Centerpark 30
7400 Herning

Pengeinstitutter Union Bank AG
Grosse Str. 2
D-24937 Flensburg

Sydbank
Postboks 235
6200 Aabenraa

HOVED- OG NØGLETAL (1.000 euro)	2016	2015	2014	2013	2012
Resultatopgørelse					
Indtægter i alt.....	114.183	110.227	107.759	103.445	98.920
Heraf:					
Tilskud fra Undervisningsministeriet ...	54.161	53.528	52.794	-51.833	-49.132
Tilskud fra Landet Slesvig-Holsten.....	37.236	37.093	36.891	-35.529	-30.237
Tilskud fra Berlin.....	0	0	0	0	3.500
Omkostninger vedr. drift i alt.....	112.499	109.602	107.714	103.441	99.435
Driftsresultat før finansielle poster....	1.684	625	45	4	-515
Finansielle poster i alt	-93	-61	-9	21	78
Årets resultat.....	1.591	564	35	25	-437
Balance					
Anlægsaktiver i alt.....	158.723	151.834	159.956	153.175	154.172
Omsætningsaktiver i alt.....	15.989	16.956	17.613	25.932	22.633
Balancesum.....	174.712	168.790	177.569	179.107	176.805
Egenkapital ultimo.....	65.683	64.089	63.438	63.318	63.261
Hensatte forpligtelser i alt.....	619	861	711	3.636	3.188
Langfristet gæld i alt.....	92.641	93.076	101.357	100.383	101.186
Kortfristet gæld i alt.....	15.769	10.762	12.063	11.770	8.981
Pengestrømsopgørelse					
Driftens likviditetsvirkning i alt.....	10.633	2.341	2.300	5.652	3.249
Investeringers likviditetsvirkning i alt..	-10.346	-5.834	-10.054	-2.191	-4.342
Finansieringens likviditetsvirkning i alt.....	-744	2.371	1.010	-829	5.080
Pengestrøm, netto.....	-457	-1.122	-6.744	2.632	3.987
Regnskabsmæssige nøgletal					
Overskudsgrad.....	1,4	0,5	0,0	0,0	-0,4
<i>(driftsresultat før ekstraordinære poster i % af indtægter)</i>					
Likviditetsgrad.....	101,4	157,5	146,0	220,3	252,0
<i>(omsætningsaktiver i forhold til kortfristet gæld)</i>					
Soliditetsgrad.....	37,6	37,9	35,7	35,3	35,8
<i>(egenkapital i % af aktiver ultimo)</i>					
Finansieringsgrad.....	58,4	61,2	63,3	65,5	65,6
<i>(langfristet gæld i % af materielle anlægsaktiver)</i>					
Elevoplysninger:					
Antal børn daginstitutionsområdet [1].	2.288	2.212	2.115	2.088	2.088
Antal elever 1.-10. klasse [2].....	5.018	5.027	5.042	5.074	5.053
Antal elever gymnasieområdet [2].....	665	690	673	664	622
Antal elever skolefritidsordninger [1]..	787	784	780	747	696
Antal årsværk:					
Antal årsværk daginstitutionsområdet [1].....	353	344	310	291	284
Antal årsværk 1.-10. klasse [2].....	439,00	453,49	452,86	455,93	453,25
Antal årsværk gymnasieområdet [2]....	92,70	96,40	92,80	96,67	91,50
Antal årsværk skolefritidsområdet [1]..	40,80	37,66	37,21	34,86	32,33

[1] årsgennemsnit

[2] pr. 1. september

LEDELSESBERETNING

Efterfølgende beretning omfatter undervisningsområdet, daginstitutionsområdet og voksenundervisningsområdet. I beretningen beskrives de overordnede målsætninger for områderne samt krav, mål og målopfyldning, der er aftalt mellem Skoleforeningen og Sydslesvigudvalget i Resultataftalen for 2016.

Foreningens hovedaktiviteter og overordnede faglige resultater

Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V. har til formål at drive dansk pædagogisk virksomhed for det danske mindretal i Sydslesvig og for de med mindretallet samarbejdende frisere. Foreningens virksomhed er en del af det danske folkeliv i Sydslesvig. Foreningens daginstitutioner, skoler, skolefritidsordninger og voksenundervisning tjener den danske befolkningsdel. Institutionernes opgave er at føre børn, unge og voksne ind i dansk sprog og kultur. Sproget i foreningen og i dens institutioner er dansk.

Undervisningsområdet

Skolesystemet organiseres og skolearbejdet tilrettelægges på en sådan måde, at skolerne som anerkendte skoler ("staatlich anerkannt") er berettiget til at give karakterer, gennemføre oprykningstilbud og afholde eksamina efter de for tilsvarende offentlige skoler gældende bestemmelser med de samme kvalifikationer og retsvirkninger, som kan opnås i tilsvarende offentlige skoler i Slesvig-Holsten.

Skolens sigte er desuden at fremme elevernes bevidsthed om samhørighed med den danske befolkningsdel i Sydslesvig og med det danske folk. Samtidig har skolen den opgave at dygtiggøre eleverne til at leve og virke i det tyske samfund.

Skoler med 1.-10. årgang

Skoleforeningen driver 45 skoler.

Undervisningssproget er dansk i alle fag undtagen i fremmedsprog og i faget tysk, der undervises på modersmålsniveau fra 1. klassetrin.

Skolerne er underlagt tysk skolelov, og der er 9 års skolepligt. Skolerne følger den slesvig-holstenske skolestruktur med en grundskole fra 1.-4. klassetrin, fællesskole fra 5.-9. hhv. 10. klassetrin. Ved otte skoler er der tilknyttet læringsgrupper fra 1.-9. klassetrin. Skoleforeningens læseplaner tager udgangspunkt i tilsvarende danske og slesvig-holstenske læseplaner.

På fællesskolerne afsluttes skolegangen efter 9. henholdsvis 10. klassetrin. Eleverne kan opnå oprykning til den gymnasiale overbygning.

Skoleforeningen udbyder videreuddannelseskurser i eget regi og den benytter sig af eksterne kursusudbydere fortrinsvis i Danmark og her i særlig grad professionshøjskolernes efter- og videreuddannelses tilbud.

LEDELSESBERETNING

Gymnasieområdet

De gymnasiale overbygninger er placeret på fællesskolerne ved Duborg-Skolen i Flensborg og A. P. Møller Skolen i Slesvig. I gymnasiets overbygning gives en fortsat almindelig undervisning, som tillige giver det nødvendige grundlag for videregående studier. De gymnasiale overbygninger er statslig anerkendte ifølge den slesvig-holstenske skolelov og fører til "allgemeine Hochschulreife" i Tyskland og samtidig en dansk studentereksamen. Skoleforeningens læseplaner tager udgangspunkt i tilsvarende danske og slesvig-holstenske læseplaner.

Ud over de nævnte fællesskoleafdelinger, tilfører de øvrige danske fællesskoler i Sydslesvig elever til gymnasiernes overbygning efter en fastlagt struktur med to gymnasiedistrikter. Undervisningen i gymnasiets overbygning er struktureret som profilgymnasium med udgangspunkt i skoleloven for Slesvig-Holsten. Eleverne vælger en profil for deres skolegang på gymnasiet. Med baggrund i Styrelsens beslutning om, at mindretallets unge skal have samme tilbud, som eleverne i den offentlige skole, tilbydes der på A. P. Møller Skolen og Duborg-Skolen undervisning i samtlige fem profiler, den sproglige, den naturvidenskabelige profil, den samfundsfaglige, den æstetiske profil og idrætsprofilen.

Daginstitutionsområdet

Skoleforeningen driver 56 dagtilbud, som varierer meget i størrelse, og som omfatter institutioner med mellem én til seks grupper, det vil sige 20 til 120 børn. Efterspørgslen på vuggestuepladser er stadig stigende og Skoleforeningen har i de forløbne år sat særligt fokus på udbygningen af tilbuddene til børn i alderen under tre år. I starten af 2017 har Skoleforeningen omkring 500 pladser til netop denne aldersgruppe og ser frem til i løbet af det næste år yderligere at kunne skabe ca. 80 pladser.

Samtidig viser der sig dog også et stigende behov for pladser for børn over tre år. Vi skal sikre det barn, der går i vuggestuen og fylder tre en plads i en børnehavegruppe og netop det kan blive en kæmpe udfordring. Det bliver en udfordring, fordi vuggestuebarnet ikke altid fylder tre år ved et børnehaveårsskifte, men - af sagens natur - mange gange også først midt på året. Enten må pladsen i børnehavegruppen holdes ledig i længere tid eller også må barnet forblive op til nogle måneder i vuggestuegruppen inden en ledig børnehavegruppeplads står klar. Dette kan medføre lange ventelister for både vuggestuegrupper som i børnehavegrupper.

Det pædagogiske arbejde i dagtilbud bygger på Skoleforeningens formålsparagraf, de pædagogiske læreplaner som samtidig inkluderer barnets eget bidrag til indholdet, retningslinjerne for dagtilbud i delstaten Slesvig-Holsten, og det forpligtende sprogarbejde med obligatorisk sprogregistrering og -vurdering. Skoleforeningen sætter løbende fokus på en vedvarende opkvalificering af det pædagogiske personale i dagtilbuddene, heriblandt videreuddannelse af institutionernes ledende medarbejdere samt længerevarende sprogkurser for hele pædagoggruppen. Der udbydes løbende et omfattende internt kursusprogram, der suppleres med eksterne kursustilbud fra især professionshøjskolerne og konsulentfirmaer i Danmark.

Voksenundervisningsområdet

Jaruplund Højskole

Jaruplund Højskole har en vedtægtsbestemt profil, som definerer et kursustilbud, der grundlæggende er almindelig voksenundervisning til fremme af dansk sprog og kultur i Sydslesvig. Samtidig har højskolen til opgave at udbrede kendskabet til det danske mindretal og grænselandets historie ud over at øge kendskabet til vores tyske nabo og fastholde en dansk-nordisk samhørighedsfølelse.

LEDELSESBERETNING

Voksenundervisningsområdet (fortsat)

Folkeoplysende virksomhed ved "Dansk Voksenundervisning i Sydslesvig"

Dansk Voksenundervisning i Sydslesvig har til opgave at tilbyde folkeoplysende undervisning for voksne i emner og fag af interesse til gavn for egen personlig udvikling.

Voksenundervisningens øverste organ er et repræsentantskab, som består af repræsentanter for danske organisationer og institutioner i Sydslesvig, samt for de med disse samarbejdende frisere. Blandt repræsentantskabet vælges et voksenundervisningsnævn på 7 medlemmer, som fungerer som forretningsudvalg for repræsentantskabet.

Voksenundervisningen tilbyder fortsat familiesprogkurser i samarbejde med Skoleforeningen og SSF. Kurserne afholdes fire gange om året og er målrettede nye forældre med børn i de danske skoler og daginstitutioner. Kurserne afholdes som weekendkurser, hvor forældrene har mulighed for at deltage i intensiv danskundervisning, mens børnene deltager i forskellige workshops. Kurserne har været en stor succes, siden projektet startede i 2015 og vil fortsætte i 2017.

Krav, mål og målopfyldning aftalt mellem Skoleforeningen og Sydslesvigudvalget i Resultataftalen for 2016

Centralforvaltningens opgaver er lagt ind under undervisningsområdet. På voksenundervisningsområdet er der for året 2016 ikke aftalt specielle krav og mål.

Opgave	Resultatkrav 2016	Resultatmål 2016	Status på målopfyldelsen	Opfyldelsesgrad pr. 31. december 2016
--------	-------------------	------------------	--------------------------	---------------------------------------

Undervisningsområdet

Etableringen af et rejsekontor ved Skoleforeningen	Kontoret er etableret.	Gensidig udveksling mellem DK og Sydslesvig starter i sommerferien 2016. Rejsekontorets kontakt-tjeneste bliver udviklet med indhold og på hjemmesiden, så pædagogiske rejser og møder fra Danmark bliver serveret.	Med ferierejsen 2016 blev det første barn fra DK formidlet via Rejsekontoret gæste Sydslesvig. Kontakttjenesten er under udvikling parallelt med udvikling med projektet Oplev Sydslesvig.	Opfyldt
Inklusion	På baggrund af evalueringen fra 2015 skal der udarbejdes et udkast til en inklusionspolitik til styrelsen mhp. kommende tiltag.	Inklusionstiltag omsættes iht. styrelsens beslutning.	Skoleforeningens inklusionspolitik er vedtaget af Styrelsen.	Opfyldt
Undervisningsdifferentierings - kursus	Kurset pædagogisk praksis differentiering i fagene dubleres og opslås i kursusåret 2016-2017.	50 kursister har fået tilbud om kursus i pædagogisk praksis differentiering i fagene dubleres og opslås i kursusåret 2016-2017.	Kurset er startet.	Opfyldt
Tabellariske udtalelser	Centralt udarbejdes tabellariske udtalelser for 1.-7. klassetrin	Fællesrådet ved Skoleforeningen får forslag til centrale tabellariske udtalelser, som rådet på mødet i marts kan beslutte at implementere ved Skoleforeningen.	Fællesrådet har vedtaget at skubbe godkendelsen af tabellariske udtalelser/evalueringsskemaer efter, at læreplansarbejdet er afsluttet i 2018.	Delvist opfyldt
Sprog og læsning - Videregående sprogkursus for 0-6 år	Skoleforeningen indgår i et fortsat samarbejde med UC-Lillebælt for at udbyde videregående sprogkursus	Kursus med 26 deltagere.	Afholdt med 24 deltagere	Opfyldt

LEDELSESBERETNING

Opgave	Resultatkrav 2016	Resultatmål 2016	Status på målopfyldelsen	Opfyldelsesgrad pr. 31. december 2016
Sprog og læsning - Læseindsats	Der skal vedtages en ny fælles Evaluering på læse og staveområdet med start næste skoleår. Skoleåret 2015-2016 er et pilotår for ny Fælles Evaluering.	Fælles Evaluering er implementeret. Der er gennemført pædagogiske dage omkring faglig læsning i fællesskolekredsene. Mål for sprog og læsning bliver bygget ind i fagenes læseplaner, der er under udarbejdelse.	Læsehandleplanerne er evalueret. Læsefestivalen 2017 er planlagt. Se: læsefestival.de.	Opfyldt
Læseplansarbejde	Læseplansarbejdet for alle fag igangsættes.	Råskitsen til læseplaner for fagene i faggruppe 1 er udarbejdet.	Fase 1 og 2 er igangsat. Fagudvalgene har afleveret Læreplans fagformål og indledning Fase 1: Tabellariske fagudtalelser for fagene + fagbilag til brug i undervisningsdifferentieringen og evalueringen af undervisningen. Fase 2: Fagsonderingsmøder i skoleåret 2016/2017 Fase 2: Udarbejdelse af læreplaner for fagene i skoleåret 2017/18.	Opfyldt
Fortsat etablering af vuggestuepladser	Der arbejdes fortsat med at etablere vuggestuepladser for at imødekomme forældrenes ønske om en dansk vuggestueplads.	Der etableres 5 pladser i Tønning Børnehave og 20 pladser i Ringvejens Vuggestue. I tilfælde af positivt svar ift. tilskudsansøgningerne forventes at etablere 10 pladser i Skovlund henholdsvis Husum Børnehave samt 20 pladser i ny institution i Harreslev.	5 pladser i Tønning Børnehave er opfyldt. 20 pladser i Ringvejens Vuggestue er opfyldt. 10 pladser i Husum Børnehave er opfyldt. Harreslev ny daginstitution forventes etableret den 1.8.2017 - projektet er kørende. Skovlund Børnehave: Der er kommet positivt svar fra tilskudsansøgningen - projektet er under forberedelse.	Opfyldt
Pædagogisk IT-udvikling - IT-infrastrukturen	Alle skal kunne anvende tidssvarende digitale læremidler.	Etablering af synkrone internettilslutninger til pædagogisk brug (90%)	Der er blevet etableret 100m/bit linjer på nu 18 skoler, på 15 af dem via Vodafone Kabel Deutschland linjer. Videre udvikling kommer med Versatel projekt, som er i udvikling endnu.	Delvist opfyldt
Overenskomst på gymnasieområdet	Der skal forhandles en ny overenskomst på gymnasieområdet	Det tilsigtes, at forhandlingerne afsluttes 2016 og at en ny ok kan træde i kraft i skoleåret 2016/17	Kravudveksling har fundet sted, forhandlinger pågår	Ikke opfyldt
Overenskomst på lærerområdet	Der skal forhandles en ny overenskomst på lærerområdet.	Det tilsigtes, at forhandlingerne afsluttes 2016 og at en ny ok kan træde i kraft i skoleåret 2016/17.	Kravudveksling har fundet sted, forhandlinger pågår	Ikke opfyldt
Overenskomst på daginstitutionsområdet	Der skal forhandles en ny overenskomst på daginstitutionsområdet.	DDet tilsigtes, at forhandlingerne afsluttes 2016 og at en ny ok kan træde i kraft i skoleåret 2016/17.	Kravudveksling har fundet sted, forhandlinger pågår	Ikke opfyldt

LEDELSESBERETNING

Opgave	Resultatkrav 2016	Resultatmål 2016	Status på målopfyldelsen	Opfyldelsesgrad pr. 31. december 2016
Anlæg og vedligeholdelse	Med de forholdsvis begrænsede midler, der er til rådighed til anlæg og vedligeholdelse, er Skoleforeningen fortsat i gang med at gennemføre grundlæggende saneringer for at tilgodese myndighedskrav på en række skoler og børnehaver. Dette er et mangeårigt og omfattende arbejde, da størstedelen af Skoleforeningens bygninger er fra begyndelsen af 1950'erne.	Den udarbejdede prioritetsliste danner basis for den omfattende plan over anlæg og vedligeholdelse af bygninger. I bilaget hertil er projekter beskrevet, som søges at blive gennemført afhængig af de forhåndenværende midler.	Prioriteret liste er udarbejdet. Disse danner grundlag for løbende evaluering ift. prioritering af foreningens ressourcer.	Delvis opfyldt. Listen omprioriteres løbende afledt af sikkerhedsundersøgelse og nye tilskudsprojekter.
Helhedskoncept Sild	Start af byggefase 2 i helhedskonceptet Sild under forudsætning af, at der gives en anlægsbevilling fra Sydslesvigudvalget 2016.	Oprettelse af 1 ny boligblok med i alt 3 lejligheder. Påbegyndelse (70 %) af boligblok 2 med tre lejligheder.	Licitationen og ordren er færdiggjort.	Delvist opfyldt. Usikkerhed omkring finansiering har forsinket processen
Gustav Johannsen-Skolen	Mindst 80 % af nybygningsfasen skal være afsluttet.	Nybygningsfasen (byggeafsnit 2) skal være afsluttet i juni 2016.	Færdiggørelse af byggeafsnit 2 i oktober 2016 og 20 % af saneringen af 3. byggeafsnit er afsluttet.	Delvist opfyldt. Jordforurening har skabt yderligere forsinkelse
Duborg-Skolen	Påbegyndelse af byggefase 1: -ny scienceafdeling på sportshallen, - ombygning af en mindre del af Kjær og Richter afdelingen.	20 % af byggefase 1 skal være afsluttet.	En EU licitation for projektet skal være afsluttet senest den 31. december 2016. Første byggearbejde 1 byggeafsnit 1 er gået i gang. Fælleskolens afdeling er udstationeret. Alle ordrerne er tildelt retssikkert.	Delvist pfyldt.
	Modernisering med midler fra Aktivregion er afsluttet.	Moderniseringen afsluttes 2. kvartal.	Moderniseringen er afsluttet.	
Motorik Milepæle 0-6 år	Der vil blive udarbejdet milepæle for børn fra 0-6 år i henhold til læreplanens kategori krop & bevægelse.	Milepæle for Krop & bevægelse er færdig-udarbejdet og sendt ud til institutionerne.	Milepæle for Krop & bevægelse er udarbejdet og har været til høring i dagtilbuddene. Milepælene er gældende fra den 1.9.16.	Opfyldt.

Redegørelse for foreningens økonomiske udvikling

2016 har været et godt år for Dansk Skoleforening, hvilket kan aflæses i årsregnskabet, som udviser et overskud på 1.591 t€.

Overskuddet skyldes i særdeleshed, at foreningens investeringer på daginstitutionsområdet nu bidrager positivt til driften, hvilket blandt andet afspejler sig i indtægtssiden, hvor indtægter fra dette område alene er forøget 2.837 t€, hvoraf 2.215 t€ kan henføres til øgede driftstilskud fra kommuner og kredse og 622 t€ kan henføres til øgede forældrebetaling. Tilslutningen på daginstitutionsområdet dokumenterer med al ønskelig tydelighed, at foreningen afdækker et reelt behov. Børnetallet er således forøget fra 2.088 i 2013 til 2.288 børn i 2016, svarende til en vækst på 10%. Investeringen i dette område vil sikre et dansksproget tilbud til de yngste børn, og vil på sigt være medvirkende til at sikre et stabilt optag i skolerne.

Hertil kommer, at to lån fra Landet Slesvig-Holsten på i alt 255 t€ har nået en alder af 25 år og dermed er frigivet fra panthæftelsen. Dette betyder, at beløbet indtægtsføres i indeværende år.

LEDELSESBERETNING**Redegørelse for foreningens økonomiske udvikling (fortsat)**

Foreningen har i 2016 fastholdt det prioriterede niveau for vedligeholdelse med større vedligeholdelses- og forbedringsarbejder, hvor de største arbejder i 2016 blandt andet har omfattet Oksevejens skole, der har fået renoveret sine el-installationer og Ladelund Ungdomsskole, som har fået nyt køkken og fornyet brandsikring, samt Treja skole, der har fået renoveret kælder mv. Hertil kommer, at foreningen fortsat har igangværende initiativer på blandt andet daginstitutionsområdet, hvilket dels afspejler sig i de igangværende anlægsinvesteringer, hvor blandt andet tilbygning til Ringvejens vuggestue er færdiggjort i 2016.

Foreningen har i 2016 gennemført investeringer for i alt 10.155 t€ og havde ved årsafslutningen igangværende byggeprojekter for 9.705 t€, hvor særligt Gustav Johansen-skolen udgør en væsentlig andel heraf.

Foreningen har fortsat et hensigtsmæssigt kapitalberedskab, hvilket bekræftes af en likviditetsgrad på 126,0.

Betydningsfulde hændelser indtruffet efter regnskabsårets afslutning

Der er ikke efter regnskabsårets afslutning indtruffet begivenheder af væsentlig betydning for Skoleforeningens finansielle stilling.

Væsentlige økonomiske forbindelser med andre institutioner, der modtager offentlige tilskud

Foreningen har ikke haft væsentlige forbindelser med andre institutioner, der modtager offentlige tilskud.

Foreningens forventninger til fremtiden**De økonomiske rammebetingelser og kommende udvikling*****Tilskudssituationen***

Tilskudssituationen på skoleområdet er nogenlunde stabilt, således at forstå, at der er en fast aftale med Kiel for de kommende tre år, der sikrer en lille stigning årligt - såfremt elevtallet holdes. Stigningen er dog under den forventede prisudvikling - men den er en del af en tilpasningsaftale, indtil vores tilskud svarer til de officielle Schülerkostensätze (svarer til taxametersatser i Danmark).

I forhold til Danmark har det været en uundværlig hjælp, at vi ikke blev ramt af 2-% besparelserne - læs mere om hvorfor under overskriften overenskomstforhandlinger. Vi har således kunnet overkomme de besparelser, som lå i, at p/l-fremskrivningen lå under vores pris- og lønudvikling - nemlig svarende til ca. 1 % i 2016, og noget lignende bliver det i det kommende finansår.

På dagtilbudsområdet ser vi stigende aktivitet og stigende tilskud. Vi er meget aktive for at få samme tilskud hjem som de tilsvarende tyske institutioner, og vi ser her pæne stigninger i det, vi får ind - også til udvidede åbningstider og til renoveringer. Området har jo medført, at den samlede økonomi i dag er finansieret med lidt flere tyske midler end danske, og denne bevægelse vil fortsætte i de kommende år - MEN det skal understreges, at de danske tilskud fortsat vil udgøre et helt afgørende element for, at det overhovedet kan lade sig gøre at drive mindretalsinstitutioner.

En særlig problemstilling udgør brugerbetalingen. Med ligestillingen med de tyske institutioner på såvel skole- som dagtilbudsområdet skal vi også sikre, at vor brugerbetaling ligestilles med de "tyske brugere". Det vil i de kommende år betyde ganske store omlægninger for nogle - mens det for andre giver uvæsentlige forandringer - og for nogle få vil det blive noget billigere.

LEDELSESBERETNING

Foreningens forventninger til fremtiden (fortsat)

Udgiftsudviklingen

Især på områderne forsikringer (herunder sociale forsikringer) og pensioner ser vi en udvikling, som er langt over de gennemsnitlige fremskrivninger. Det skyldes dels antallet af ansatte, som ikke kommer under Beihilfe og P51 - og så skyldes det stigende forsikringskrav og -priser i Tyskland. Det må betragtes som meget vigtigt for den samlede økonomi, at flest muligt kan være omfattet af vor forsikringsfritagelse for medarbejdere under Beihilfe og P51 - der er simpelthen tale om en langt mere økonomisk løsning ad den vej end de dyre forsikringsordninger, som ellers træder i stedet. Det er således vigtigt, at denne model fortsat udvikles på trods af danske tendenser til afvikling af tjenestemand- og tjenestemandslignende ordninger.

Overenskomster

Skoleforeningen er finansieret af offentlige tilskud og har derfor generelt samme udfordringer med at lave en løbende effektivisering/besparelse som øvrige offentlige institutioner. De senere år har det betydet en lille stramning hvert eneste år - og vi risikerer, at der også kan komme lidt større stramninger særligt fra dansk side, hvor de statsfinansierede institutioner har oplevet større stramninger end dem, vi hidtil er blevet mødt med.

På to områder har overenskomsterne i Danmark fjernet sig særligt meget fra de gældende overenskomster i Skoleforeningen. Det drejer sig om lærer- og gymnasielærerområdet. Med lov 409 for lærerne og OK13 for gymnasielærerne forsvandt de klassiske tjenestetidsaftaler, og skolerne/gymnasierne fik helt nye redskaber til planlægning og løsning af institutionernes arbejdsopgaver. Vi styres endnu af klassiske tjenestetidsaftaler.

På den baggrund er vi gået til overenskomstforhandlinger med et behov for mere fleksibilitet og større planlægningsfrihed omkring arbejdets tilrettelæggelse.

Vi søger en harmonisering af vore overenskomster i retning af de danske, sådan at vi også fremadrettet kan udvikle vore institutioner i vores særlige kontekst - dvs. hvor der også er råd til mindre institutioner i landområderne, og hvor der er råd til at tage fat i hele den digitaliseringsudvikling, som har ændret den danske institutionshverdag så gennemgribende.

Der er på de to nævnte områder opstået større forskelle på undervisningsmængden for en lærer i Danmark og Sydslesvig, end det tidligere har været tilfældet - også større end den ekstra dimension, som Sydslesvigkonteksten måske berettiger. Til harmoniseringen hører altså også, at den enkelte lærer skal undervise mere.

De mange krav gør det til svære forhandlinger, men vi sporer forståelse fra modparten i forhold til de skitserede udfordringer. Vi fortsætter således forhandlingerne i en konstruktiv ånd og imødeser et resultat i løbet af 2017.

It

2016 betød, at Styrelsen lagde sig fast på digitalisering som et større indsatsområde for de kommende år. Der blev i forvejen arbejdet meget med digitalisering, men de kommende år skal betyde et paradigmeskifte i institutionshverdagen - og her er sammenfattet nogle af de allerede startede indsatser.

Med indførelsen af SIS2 har forvaltningen taget fat på en omfattende digitalisering af administrations- og forvaltningsgange, som i løbet af de kommende år skal overflødiggøre en del af det papirarbejde og de dobbeltregistreringer, som p.t. finder sted. På dagtilbudsområdet kom FAMLY til som administrations- og kommunikationsværktøj. På personaleområdet er det SAGE, som er taget ind, og som skal bane vejen for smidigere arbejds gange.

LEDELSESBERETNING

Der arbejdes på at få tilstrækkelig båndbredde til alle institutioner - og det er i flere områder en stor udfordring. Vi undersøger p.t. investeringsbehovet.

En forudsætning for digitalisering er ud over internetadgangen, at personalet har det nødvendige hardware. Vi undersøger nu, hvordan dette bedst og billigst kan iværksættes. Hertil kommer den pædagogiske udvikling. Den vil være det gennemgående træk i en stor del af efteruddannelsen centralt og den lokale institutionsudvikling de kommende år.

For børnene/eleverne skal der udarbejdes en samlet strategi, der forholder sig til, hvornår vi anvender hvilken form for hardware - og så skal der kigges på, hvilke dele Skoleforeningen skal stille til rådighed og hvilke dele brugerne selv skal finansiere for at nå til en hverdag, hvor penalt huset er blevet digitalt.

Rejsekontoret

I forlængelse af indsatsen "Kontakten til Danmark" arbejder Rejsekontoret ved siden af de kendte tilbud, såsom efterskoleformidling, sommerferierejser og elevudveksling uge 45/47, målrettet på at lancere de nye 2017 tilbud:

- Sommerferierejse for danske børn til Sydslesvig
- Tag din frivillige 10. klasse på en skole i Sydslesvig
- Sommerferielejr for danske og sydslesvigske børn i alderen 13-16 år på Rejsby Europæiske Efterskole

Derudover arrangerer Rejsekontoret i samarbejde med Grænseforeningen og Efterskoleforeningen Efterskolernes dag og rejsemesse 2017 i Sydslesvig. Parallelt med alle centralt stillede tilbud arbejder skolekontoret på at forpligte skolerne endnu mere til at udbygge en systematisk kontakt med Danmark.

Inklusion

Skoleforeningens Styrelse har vedtaget en inklusionspolitik, som vi er i gang med at implementere. De større skoler, PPR og den pædagogiske ledelse har været på en ekskursion til to skoler i Danmark, som har været meget inspirerende i forhold til den tankegang, der skal drive inklusionen, en tankegang, som allerede kendes på dagtilbudsområdet. Alle vore børn/elever skal inkluderes. Der findes altså ikke enkelte inklusions- eller "problembørn". Det er den enkelte daginstitution/skole, der med vejledning fra PPR er ansvarlig for at løse opgaven selv, således at det bliver en del af den almindelige pædagogiske virksomhed. På skoleområdet er de større skoler ressourcecentre. Det vil være afgørende for en vellykket inklusionspolitik, at alle medarbejdergrupper tager denne opgave på sig. Der afholdes kontinuerlige tværfaglige inklusionsmøder til koordinering og fordeling af ressourcer, som også sikrer opfølgningen på Skoleforeningens inklusionspolitik.

Pædagogisk praksis og Center for Pædagogik

Skolekontoret er fortsat i gang med at videreudvikle de pædagogiske indsatser, der styrker læringsmiljøerne og løfter fagligheden på skolerne. Det sker ved centrale indsatser, der nu fra februar samles under Skoleforeningens nye udviklingsenhed Center for Pædagogik (CfP). I CfP samler Skoleforeningen de forskellige enheder, der samarbejder omkring udviklings- og ressourcestøtten fra vuggestue til studenterhue. Der er således tale om en sammensmeltning af funktionerne under CfU, PPR, fagkonsulentkorpset, skolebibliotekstjenesten og Rejsekontoret i tæt kontakt med Dagtilbuds- og Skole- og Gymnasiekontoret.

LEDELSESBERETNING

Foreningens forventninger til fremtiden (fortsat)

Skolen og ledelse i udvikling:

Parallelt med udviklingen af CfP er det Skolekontorets mål fortsat at styrke skoleledelserne decentralt. Det sker ved, at skolelederens ansvars-, opgave- og kompetenceområder italesættes, reflekteres og drøftes lederne imellem på centralt indkaldte ledermøder samt på ledermøderne i fællesskole-distrikterne. Lederkontakten til skolekontoret og omvendt skal endnu mere tage udgangspunkt i at styrke skolerne i deres pædagogiske opgaveløsning og videreudviklingen af gode læringsmiljøer på skolerne. Den skal styrke lederne til i samarbejde med hele personalet på skolen at skabe de udviklende og trygge rammer. Rammer, der gør skolen til en endnu bedre arbejdsplads i forhold til alle dens opgaver. Arbejdet med reformulering af dokumentet: "Opgave- og kompetenceområder for skoleledere, viceskoleinspektører og pedeller ved større skoler ansat ved Dansk Skoleforening for Sydslesvig af 1.02.2001" startes i 2017.

- **Fælles Evaluering** - der er etableret i 2016, udvikles fortsat i 2017. Evalueringstjenesten udvikles i samarbejde med institutionerne og styrker den faglige evaluering og planlægning af den enkelte lærers og klasseteamets undervisning. Evalueringen støttes også med evalueringsskemaerne, hvortil der er udviklet fagmål for undervisningen.
- **Nye læreplaner/mål for fagene** - de enkelte fagudvalg har færdigformuleret fagformål og introduktioner samt mål for fagene. I forbindelse med de pædagogiske dage i den sidste lukkeuge i skolernes sommerferie vil alle lærere arbejde med fagenes kompetencemål. Her vil eleverevalueringen og trivselssamtaler blive to af hovedtemaerne.
- **Læseindsatsen** - udvikles fortsat. For at styrke den tidlige læseindlæring vil samarbejdet mellem førskolen og indskoling blive udviklet. Pædagogiske dage om overgange med fokus på tidlig *literacy* (fortællende skrivning) er programsat, og der vil være et større fokus på den gruppe børn, der er i risikozonen for at udvikle læsevanskeligheder. Til dem vil der være særlige sprogstøttetilbud. Læseskubleren vil fremover sætte ind med læsehold allerede i anden halvdel af 1. klasse, hvor læseskubleren mere tænkes som læseholdslærer i indskoling frem for 1-til-1 princippet. Team Læs vil fortsat afholde opfølgingsmøder med alle læseskublere, ligesom der i indskoling og på mellemtrinnet stadig vil være fokus på arbejdet med sprogforståelsen af læsningen, hvor der inviteres til en kursusrække med fokus på sprogudviklende undervisning. I udskoling introduceres læseprogrammet "FrontRead", som styrker læsebevidstheden, læsestrategier og hastighed. Læsekoordinatorer får oplæring i programmet og afholder introduktioner for alle elever i 7.-10. klasse i programmet. Læsefestivalen 2017 er afholdt fra d. 6.-18. marts 2017. Ved siden af alle de nævnte læseindsatser iværksætter Center for Pædagogik fortsat en række læseinitiativer for at styrke indsatsen i skolerne: *Smart Parat Svar*, *Stormester i oplæsning*, *Gi' en historie*, *Læseraketten*, *Orla Prisen*, *Morgengry*, *Pædagogisk eftermiddag om læsning*, *Læsekasser*, *Digital læsning - frilæsning.dk*, *Årets børne- og ungdomslitteratur* og *"Skriv på grænsen"*, som er et tilbud for elever, der har et særligt forfatters talent.
- **Matematik indsats** - med skoleåret 2017/18 starter udvalget Team Matematik med at udvikle en strategi for, hvordan matematikundervisningen kan styrkes overordnet og helt konkret i den almindelige undervisning. Indsatsen skal udvikle glæden ved matematik og støtte elevens "matematikfaglige" overgange fra grundskolen til fællesskolens ældste klasser. Det langsigtede mål med indsatsen bliver, at elever i valggymnasiet bliver bedre rustet til at klare fagets udfordringer og ikke mindst studentereksamenen.

LEDELSESBERETNING*Sprog og læsning for daginstitutionsområdet***SydslesvigCrew - elevambassadører på fællesskolerne**

Med skoleåret 2017/18 etableres et SydslesvigCrew på alle fællesskoler. Eleverne skal i deres nærområde udvikle strategier og kompetencer for at tage i mod gæster fra Danmark. Ordningen tilbydes som et ekstra valgfag i overbygningen. Eleverne arbejder sammen med valggymnasiets elevambassadørkorps i samarbejde med Grænseforeningen omkring særlige mindretalsrelevante emner. Med SydslesvigCrewet skabes en fødekæde fra elevambassadørerne til kulturmødeambassadørerne.

Indsatsområdet natur og naturvidenskab I DAGTILBUD

Undersøgelser i Danmark (www.eva.dk) har vist, at læreplanskategorien "natur og naturvidenskab" er den kategori, som pædagogerne sætter mindst i fokus i løbet af den tid, barnet er i dagtilbuddet. Barnets personlige og sociale samt den sproglige kompetence er til gengæld de kategorier, som dagtilbuddene støtter mest op om i forhold til barnets dannelse. Samtidig ved vi, at den matematisk logiske tænkning hjælper os med at undersøge, forstå og systematisere verdenen.

I dagtilbuddene er matematik ikke en selvstændig del af den pædagogiske læreplan. I dagtilbudsloven står, "naturen giver børnene mulighed for at systematisere deres omverden og ved selvsyn fatte sammenhænge, der ellers kan være svære at forstå, hvis de bliver formidlet på det teoretiske plan. Det gælder f.eks. modsætninger, relativitet, tal, mængder og rækkefølger".

I dagtilbuddet handler det derfor om at se, gribe, skærpe og udvikle børnenes naturlige matematiske nysgerrighed og opmærksomhed. En nysgerrighed over for farver, størrelser, mønstre og vægt. Selv det at tage tøj på er ren matematik, fordi børnene lærer at planlægge og systematisere rækkefølgen på hue, vanter, støvler og flyvedragt.

Undersøgelserne fra 2015 viser også, at mange pædagoger italesætter, at de ikke har den samme faglige kompetence med temaet, som de eksempelvis har i forhold til sprog eller også krop & bevægelse.

Undersøgelsesresultater i DK knytter stort set an til vores egne løbende evalueringer med den pædagogiske læreplan. Derfor starter vi i 2017 at tilbyde en række efter- og videreuddannelsesforløb for pædagogerne og pædagogmedhjælperne, som skal understøtte videreudviklingen af personalets naturvidenskabsfaglige kompetence. Tiltænkt er 4 forskellige kursusforløb, som hver især belyser indsatsområdet natur og naturvidenskab ud fra sin egen særlige vinkel.

LEDELSESBERETNING

Foreningens forventninger til fremtiden (fortsat)

Ansvars- og kompetenceområder for dagtilbudsleder og souschefer

Skoleforeningens gældende retningslinjer på ledelsesniveauet hedder "opgave- og kompetenceområder for børnehaveledere" og er fra 2001. Dette papir beskriver stort set udelukkende en opgaveorienteret ledelsesform som, for dette årti, var kendt ledelsespraksis og dermed ledelsesidealet. I dag ved vi, at ledelsesbegrebet er mere end at "tage sig af noget", men betyder i allerhøjeste grad også, at lederen leder således, at den enkelte medarbejder leder sig selv - at lederen ved, hvordan man gør, for at muliggøre, at medarbejderne selv erobrer og udfylder deres roller.

I løbet af 2017 vil vi fra Dagtilbudskontoret sammen med 1 leder per ledernetværk (dagtilbuddet er organiseret i 8 netværksgrupper) udarbejde et nyt værdipapir, som skal afspejle de udfordringer, forventninger og særligt det ansvar, som vores ledere på flere niveauer dagligt skal indholdsfulde. Det kommende papir forventes derfor at hedde "Ansvars- og kompetenceområder for dagtilbudsledere og souschefer".

Madkoncept & sundhedsfolder

I takt med etableringen af pladser for børn i alderen 0-3 år blev tilberedningen af varme måltider sat på den pædagogisk praktiske dagsorden. Det var samtidig også starten på drøftelserne af forskellige holdninger i de enkelte dagtilbud kombineret med politiske hensigter ift. de enkelte kredse og byer.

I DK er der mulighed for at tilbyde det, der hedder fleksible frokostordninger, som på den ene side selvsikret ikke er tilberedt som et varmt måltid og som på den anden side fleksibelt, i samarbejde med forældrene, kan vælges fra. For at vores dagtilbud også på det område kan læne sig tæt op ad dansk kultur, vil vi udarbejde et mad/frokostkoncept. Konceptet bliver udarbejdet både på dansk og på tysk.

Vi tilstræber at udarbejde en sundhedsfolder som inspiration og vejledning til det samarbejde, som dagtilbuddene har med forældrene omkring børnenes sundhed og trivsel.

Med etableringen af vuggestuegrupper samt tilbuddet om forlænget åbningstid starter vores børn på den ene side meget tidligere i vores dagtilbud, end det har været tilfældet for blot 5 år siden. På den anden side tilbringer næsten halvdelen af alle vores børn i dag mellem 1 og 2 timer længere i de enkelte børnegrupper.

Medarbejderne drøfter løbende, hvordan de bedst muligt kan bakke op om det enkelte barns sundhed. Folderen skal vise, hvordan et fælles ansvar mellem forældrene og institutionen kommer til udtryk, således at alle parter sikrer, at vores børn blandt andet udvikler gode madvaner og også gode hygiejnevener, som giver barnet overskud og energi til at gå aktivt ind i sin hverdag og dermed får optimale betingelser for udvikling og læring.

Anlæg og vedligeholdelse

Med de forholdsvis begrænsede midler, der er til rådighed til anlæg og vedligeholdelse, er Skoleforeningen fortsat i gang med at gennemføre grundlæggende saneringer for at tilgodese myndighedskrav i en række daginstitutioner og skoler. Dette er et mangeårigt og omfattende arbejde, da størstedelen af Skoleforeningens bygninger er fra begyndelsen af 1950'erne. Hvert år udarbejdes en prioriteringsliste, som danner basis for den omfattende plan over anlæg og vedligeholdelse af bygninger. I bilaget er de mest påtrængende projekter beskrevet, som søges gennemført i løbet af 2016 og 2017.

LEDELSESBERETNING**Foreningens forventninger til fremtiden (fortsat)*****Duborg-Skolen***

Udvidelse og gennemgående renovering af en skole, som er under "Denkmalschutz", er en højst kompliceret affære. De byggetekniske standarder, man skal leve op til i Tyskland, afviger også en del fra Danmark, og det har også været en udfordring, der ikke helt var til at forudse. Byggesektoren i Tyskland er desuden overophedet. Det betyder øget usikkerhed i forbindelse med licitationer, bl.a. fordi der kun kommer få bud. En stor licitation gik i vasken og måtte deles op således, at vi nu forsøger ad en lidt anden vej - men fortsat med udsigt til at være færdige om godt 2 år. I efterårsferien rykkede fællesskoleafdelingen ud af Duborg-Skolen, hvor Kjær og Richter bygningen nu i det store hele står tom og klar til renoveringen. De undervises nu i Schulgasse (Skolegade).

Sild

Også på Sild er der byggeboom, så det er svært at få håndværkere - især til "offentlige" byggerier, som er underlagt så mange flere regler end privat byggeri. Vi har fået det personale ind, vi skulle bruge til at lede byggeprocessen og har gennemført licitationer i samarbejde med de tyske myndigheder. Dog måtte enkelte gå om af tekniske årsager - men vi håber fortsat på at have byggeriet færdigt i løbet af 2017 - eller senest i foråret 2018.

I 2017 vil vi forberede næste ansøgning til Sydslesvigudvalgets anlægsmidler sådan, at skolerenoveringen og ombygningen kan gå i gang i 2018.

Vimmersbøl

I 2016 dukkede Vimmersbøl op som en mulighed for et mindretalscenter i det nordvestlige hjørne.

En nedlagt tysk skole kunne med en ombygning danne rammen om alle vore fire institutioner i det nordvestlige hjørne. Betingelserne for dette er opbakning fra de fire involverede institutioner og fra Fællesrådet - men også gerne for de lokale afdelinger af SSF og SdU, for hvem det også kunne være en fin mulighed. Endelig kræves det, at overtagelsesprisen og ombygningsprisen er overkommelig - så meget skal endnu falde på plads, før det overhovedet vides, om dette projekt kan realiseres.

Resultat og overskudsdisponering

Årets resultat blev et overskud på 1.590.581 €.

Foreningens styrelse foreslår, at årets resultat overføres til næste år.

ANVENDT REGNSKABSPRAKSIS

Årsrapporten for Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V. for 2016 er aflagt i overensstemmelse med bekendtgørelse nr. 1594 af 14. december 2015 om regnskab for, revision af og indhentning af oplysninger fra foreninger og organisationer mv., der modtager tilskud fra Sydslesvigudvalget.

Årsrapporten er udarbejdet efter samme regnskabspraksis som sidste år.

Generelt om indregning eller måling

I resultatopgørelsen indregnes indtægter i takt med, at de indtjenes, herunder indregnes værdireguleringer af finansielle aktiver og forpligtelser. I resultatopgørelsen indregnes ligeledes alle omkostninger, herunder afskrivninger og nedskrivninger.

Aktiver indregnes i balancen, når det er sandsynligt, at fremtidige økonomiske fordele vil tilflyde foreningen, og aktivets værdi kan måles pålideligt.

Forpligtelser indregnes i balancen, når det er sandsynligt, at fremtidige økonomiske fordele vil fragå foreningen, og forpligtelsens værdi kan måles pålideligt.

Ved første indregning måles aktiver og forpligtelser til kostpris. Efterfølgende måles aktiver og forpligtelser som beskrevet for hver enkelt regnskabspost nedenfor.

Ved indregning eller måling tages hensyn til forudsigelige tab og risici, der fremkommer inden årsrapporten aflægges, og som be- eller afkræfter forhold, der eksisterede på balancedagen.

Den regnskabsmæssige værdi af materielle anlægsaktiver gennemgås årligt for at afgøre, om der er indikation af værdiforringelse ud over det, som udtrykkes ved normal afskrivning. Hvis dette er tilfældet, foretages nedskrivning til den lavere genindvindingsværdi.

RESULTATOPGØRELSEN

Indtægtskriterium

Foreningens indtægter består hovedsageligt af driftstilskud fra Undervisningsministeriet samt tilskud fra Tyskland. Driftstilskud indtægtsføres i de regnskabsår, hvortil disse fra tilskudsyders side er bevilget.

Tilskud til projekter indtægtsføres i takt med projekternes færdiggørelsesgrad og under hensyntagen til en eventuel egenfinansieringsandel.

Øvrige tilskud, der er øremærket til anskaffelse af aktiver, modregnes i aktivets anskaffelsessum, med mindre der er tilknyttet særlige forpligtelser i relation til tilskuddet. I disse tilfælde passiveres tilskuddet og afvikles i takt med, at forpligtelsen opfyldes.

Øvrige indtægter indregnes i resultatopgørelsen i takt med, at de indtjenes. Afgørelse af, om indtægter anses for indtjent, baseres på, hvorvidt der er indgået en forpligtende aftale, samt om ydelsen er leveret.

Omkostninger

Omkostninger omfatter omkostninger til undervisning, ejendomsdrift og administration fordelt på personaleudgifter, øvrige udgifter, afskrivninger mv.

Personaleomkostninger omfatter løn og gager, inklusiv pensioner samt andre omkostninger til social sikring mv. til foreningens medarbejdere. I personaleomkostninger er fratrukket modtagne godtgørelser fra offentlige myndigheder.

Periodisering

Udgifter og indtægter er henført til det regnskabsår, de vedrører, uden hensyn til betalingstidspunktet. Udgifterne er således medtaget i det år, hvor ydelsen modtages eller arbejdet præsteres. Indtægterne henføres til det år, hvori retten erhverves eller optjenes.

ANVENDT REGNSKABSPRAKSIS**Skat**

Foreningen er godkendt som almennyttig forening og er således ikke skattepligtig.

Ekstraordinære poster

Ekstraordinære indtægter og omkostninger indeholder indtægter og omkostninger, som hidrører fra begivenheder eller transaktioner, der klart afviger fra den ordinære drift, og som ikke forventes at være af tilbagevendende karakter.

BALANCEN**Materielle anlægsaktiver**

Grunde og bygninger, driftsmateriel samt biler, busser, traktorer mv. måles til kostpris med fradrag af akkumulerede afskrivninger.

Afskrivningsgrundlaget er kostpris med fradrag af den skønnede restværdi efter afsluttet brugstid. Der afskrives ikke på grunde.

Kostprisen omfatter anskaffelsesprisen samt omkostninger direkte tilknyttet anskaffelsen indtil det tidspunkt, hvor aktivet er klar til at blive taget i brug.

Der foretages lineære afskrivninger baseret på følgende vurdering af aktivernes forventede brugstider og restværdi.

	Brugstid	Restværdi
Bygninger ekskl. grundværdier.....	50 år	0%
Driftsmateriel, ejendomsdrift.....	5-10 år	0%
Biler, busser, traktorer mv.....	5-10 år	0%

Småanskaffelser med en kostpris på under 6.700 € pr. enhed indregnes som omkostninger i resultatopgørelsen i anskaffelsesåret.

Fortjeneste eller tab ved afhændelse af materielle anlægsaktiver opgøres som forskellen mellem salgspris med fradrag af salgsmkostninger og den regnskabsmæssige værdi på salgstidspunktet. Fortjeneste eller tab indregnes i resultatopgørelsen under andre indtægter.

Værdipapirer

Værdipapirer måles til kostpris. I tilfælde, hvor kostprisen overstiger nettorealisationsværdien, nedskrives til denne lavere værdi.

Varebeholdninger

Varebeholdninger måles til kostpris efter FIFO-princippet. I tilfælde, hvor nettorealisationsværdien er lavere end kostprisen, nedskrives til denne lavere værdi.

Tilgodehavender

Tilgodehavender værdiansættes til pålydende værdi med fradrag af nedskrivninger til dækning af mulige tab opgjort på grundlag af en individuel vurdering af de enkelte tilgodehavender.

Periodeafgrænsningsposter, aktiver

Periodeafgrænsningsposter, indregnet under aktiver, omfatter afholdte omkostninger vedrørende efterfølgende regnskabsår.

Midler, der forvaltes

Midler, der forvaltes, optages under henholdsvis langfristet eller kortfristet gæld afhængig af forvaltningsperioden.

Andre hensatte forpligtelser

Hensættelser omfatter forventede omkostninger til pension og lønninger.

ANVENDT REGNSKABSPRAKSIS

Gældsforpligtelser

Finansielle forpligtelser indregnes ved lånoptagelse til det modtagne provenu efter fradrag af afholdte låneomkostninger. I efterfølgende perioder måles de finansielle forpligtelser til amortiseret kostpris svarende til den kapitaliserede værdi ved anvendelse af den effektive rente, således at forskellen mellem provenuet og den nominelle værdi indregnes i resultatopgørelsen over låneperioden.

Lån, ydet mod pant i foreningens ejendomme, optages under langfristet gæld. For lån, ydet af den danske stat, er der ingen forældelsesfrister. Anlægstilskud fra tyske tilskudsgivere afskrives fra långivers side lineært over 25 år, men frigives først pantmæssigt efter 25 år. Foreningen indtægtsfører først tilskuddet på det tidspunkt, hvor pantet aflyses.

Gæld i øvrigt er målt til amortiseret kostpris svarende til nominel værdi.

Omregning af fremmed valuta

Transaktioner i fremmed valuta omregnes til transaktionsdagens kurs. Valutakursdifferencer, der opstår mellem transaktionsdagens kurs og kursen på betalingsdagen, indregnes i resultatopgørelsen som en finansiel post.

Hvis valutapositionen anses for sikring af fremtidige pengestrømme, indregnes urealiserede værdireguleringer direkte på egenkapitalen.

Tilgodehavender, gæld og andre monetære poster i fremmed valuta, som ikke er afregnet på balancedagen, omregnes til balancedagens valutakurs. Forskellen mellem balancedagens kurs og kursen på tidspunktet for tilgodehavendets eller gældens opståen indregnes i resultatopgørelsen under finansielle indtægter og omkostninger.

PENGESTRØMSOPGØRELSEN

Pengestrømsopgørelsen viser foreningens pengestrømme for året samt likvider og træk på kassekredit ved årets begyndelse og slutning.

Pengestrømme fra driftsaktivitet præsenteres indirekte med udgangspunkt i årets resultat, reguleret for ikke-kontante driftsposter samt ændring i driftskapitalen.

Pengestrømme fra investeringsaktivitet omfatter betalinger i forbindelse med køb og salg af anlægsaktiviteter.

Pengestrømme fra finansieringsaktivitet omfatter optagelse af og afdrag på langfristet gæld.

Likvider omfatter likvide beholdninger samt træk på driftskrediten.

RESULTATOPGØRELSE 1. JANUAR - 31. DECEMBER

	Note	Regnskab 2016 €	Budget 2016 €	Regnskab 2015 1.000 €
Tilskud.....	1	104.532.347	102.629.150	101.340
Brugerbetaling.....	2	8.063.393	7.806.200	7.223
Andre indtægter.....	3	1.587.171	1.519.200	1.664
INDTÆGTER.....		114.182.911	111.954.550	110.227
Lønomkostninger.....	4	89.788.323	90.257.560	87.690
Driftsudgifter.....	5	10.940.561	11.095.970	11.180
Udgifter til bygninger og grunde.....	6	10.896.252	9.664.720	9.701
Driftsudgifter på andre områder.....	7	873.874	971.300	1.031
DRIFTSOMKOSTNINGER.....		112.499.010	111.989.550	109.602
RESULTAT FØR FINANSIELLE POSTER M.FL.....		1.683.901	-35.000	625
Finansielle indtægter mv.....	8	912	5.000	7
Finansielle omkostninger.....	9	-94.232	-70.000	-68
Finansielle poster.....		-93.320	-65.000	-61
ÅRETS RESULTAT.....		1.590.581	-100.000	564

BALANCE 31. DECEMBER

AKTIVER	Note	2016 €	2015 1.000 €
Ejendomme.....		145.436.718	146.913
Igangværende byggerier.....		9.705.441	4.564
Inventar, undervisning.....		155.843	194
Biler, busser, traktorer mv.....		322.814	163
Materielle anlægsaktiver.....	10	155.620.816	151.834
Finansielle anlægsaktiver.....		3.102.129	0
Finansielle anlægsaktiver.....		3.102.129	0
ANLÆGSAKTIVER.....		158.722.945	151.834
Varebeholdninger.....		64.410	60
Tilgodehavender.....		410.544	1.091
Periodeafgrænsningsposter.....	11	3.431.076	3.286
Værdipapirer.....		750	1
Likvide beholdninger.....	12	11.368.678	11.826
Legatkapital.....	15	713.330	690
OMSÆTNINGSAKTIVER.....		15.988.788	16.954
AKTIVER.....		174.711.733	168.788
PASSIVER			
Saldo 1. januar.....		9.806.801	9.243
Opskrivningshenlæggelser.....		54.194.516	54.195
Henlæggelser.....		90.639	87
Årets resultat.....		1.590.581	564
EGENKAPITAL.....	13	65.682.537	64.089
Hensatte forpligtelser.....	14	619.225	861
HENSATTE FORPLIGTELSE		619.225	861
Legatkapital.....		713.330	690
Finansiering igangværende byggerier.....		1.001.936	1.002
Anlægs lån sikret i Tingbogen.....		90.143.928	90.572
Anlægs lån ikke tilskudssikret i Tingbogen.....		456.000	456
Bankgæld.....		325.451	356
Langfristet gæld.....	16	92.640.645	93.076
Kortfristet del af langfristet gæld.....	16	286.339	29
Anden kortfristet gæld.....	17	12.248.702	6.704
Periodeafgrænsningsposter.....	18	3.234.285	4.029
Kortfristet gæld.....		15.769.326	10.762
GÆLD.....		108.409.971	103.838
PASSIVER.....		174.711.733	168.788
Pantsætninger og sikkerhedsstillelser	19		
Eventualforpligtelser	20		

PENGESTRØMSOPGØRELSE

	2016 €	2015 1.000 €
Årets resultat.....	1.590.581	564
Afskrivninger indeholdt i resultatet.....	3.284.395	3.267
Ændring i varebeholdninger.....	-4.161	-4
Ændring i tilgodehavender.....	682.167	-618
Ændring i periodeafgrænsningsposter, aktiver.....	-145.231	195
Modtagne gaver.....	-23.117	87
Ændring i hensættelser.....	242.444	150
Ændring i kortfristet gæld.....	5.005.760	-1.300
DRIFTENS LIKVIDITETSVIRKNING.....	10.632.838	2.341
Betaling for anlægsaktiver.....	-7.287.474	-5.834
Betaling for værdipapirer.....	-3.102.129	0
Modtaget fra salg af aktiver.....	43.464	0
INVESTERINGER LIKVIDITETSVIRKNING.....	-10.346.139	-5.834
Tilbagebetaling af gæld.....	-29.495	-28
Låneprovener/tilskud (Tingbogssikret), netto.....	-458.437	2.399
Eftergivet pantelikret gæld.....	-255.646	0
FINANSIERINGENS LIKVIDITETSVIRKNING.....	-743.578	2.371
ÅRETS LIKVIDITETSVIRKNING FRA DRIFTEN, INVESTERINGER OG FINANSIERING.....	-456.879	-1.122
Likvide beholdninger og kassekredit primo.....	11.825.557	12.947
Likvide beholdninger og kassekredit ultimo.....	11.368.678	11.825

NOTER

	Regnskab 2016 €	Budget 2016 €	Regnskab 2015 1.000 €	Note
Tilskud				1
Tilskud fra Sydslesvigudvalget.....	43.852.608	43.852.600	43.556	
Tilskud fra Pensionsfonden.....	10.307.948	9.950.000	9.920	
Projekttilskud fra Sydslesvigudvalget.....	0	0	51	
Danske tilskud.....	54.160.556	53.802.600	53.527	
Tilskud til skoledrift.....	36.964.476	37.133.050	36.784	
Tilskud til SFO.....	96.623	105.000	103	
Øvrige tilskud.....	73.169	110.000	104	
Tilskud til voksenundervisning.....	26.412	26.000	26	
Tilskud til Jaruplund Højskole.....	75.000	75.000	75	
Tilskud Slesvig-Holsten.....	37.235.680	37.449.050	37.092	
Tilskud amter og kommuner				
Tilskud fra kredse og kommuner til børnehaver.	12.464.719	11.074.000	10.250	
Tilskud fra kredse og kommuner til SFO.....	111.254	90.000	98	
Tilskud fra kredse og kommuner til elevbefordring.....	40.300	40.000	182	
Tilskud til voksenundervisning.....	58.078	60.000	57	
Tilskud fra kredse og kommuner til skolevejledning mv.....	461.760	113.500	134	
	13.136.111	11.377.500	10.721	
Tilskud i alt.....	104.532.347	102.629.150	101.340	
Brugerbetaling				2
Forældrebetaling lærermidler.....	164.778	166.000	149	
Forældrebetaling børnehavebidrag.....	5.720.825	5.500.000	5.099	
Forældrebetaling SFO.....	724.903	705.000	654	
Forældrebetaling buskort.....	336.086	323.000	318	
Elevbetaling høj- og efterskoler, kollegiet og lejrskole.....	308.844	306.000	303	
Deltagerbetaling voksenundervisning.....	194.933	180.000	181	
Elevbetaling Jaruplund Højskole.....	614.190	626.200	509	
Hensættelse til tab på debitorer.....	-1.166	0	10	
	8.063.393	7.806.200	7.223	
Andre indtægter				3
Leje- og varmeindtægter.....	284.027	279.500	272	
Salg af el og varme.....	40.855	19.200	16	
Indtægter fra kantiner.....	130.411	110.000	121	
Øvrige indtægter Jaruplund Højskole.....	108.506	105.500	113	
Frigivet pant.....	255.646	255.000	256	
Provenu afhændede anlægsaktiver.....	22.984	0	0	
Indtægter fra projekter.....	0	0	0	
Indtægter decentrale institutioner.....	657.343	700.000	787	
Øvrige indtægter.....	87.399	50.000	99	
	1.587.171	1.519.200	1.664	

NOTER

	Regnskab 2016 €	Budget 2016 €	Regnskab 2015 1.000 €	Note
Lønoms-kostninger				4
Skoleområdet.....	40.220.029	40.938.160	40.085	
Daginstitutionsområdet.....	17.015.916	17.180.000	16.285	
SFO-området.....	1.574.797	1.501.500	1.341	
Teknisk-administrativt personale.....	8.534.749	8.869.000	8.445	
Øvrigt personale.....	591.956	590.000	512	
Sociale forsikringer.....	8.924.080	8.515.000	8.465	
Efter- og videreuddannelse.....	367.142	400.000	387	
Pensionsydelse.....	11.821.181	11.510.000	11.433	
Jaruplund Højskole.....	738.473	753.900	737	
	89.788.323	90.257.560	87.690	
Driftsudgifter				5
Undervisnings- og beskæftigelsesmaterialer, bloktilskud mv.....	2.654.613	3.047.680	2.779	
Anskaffelser og inventar under 6.700 €.....	474.926	260.340	514	
Vedligeholdelse og forsikring af inventar.....	96.369	96.000	95	
Bogbus, pedalbiler mv.....	57.815	70.500	67	
Edb.....	1.163.681	1.119.470	1.139	
Befordring af elever og børnehavebørn.....	5.069.780	5.183.500	5.117	
Administrationsudgifter (kørsel, telefon, annoncer mv.).....	770.014	611.660	849	
Informationspolitik.....	140.035	150.000	153	
Undervisningsudgifter mv. Jaruplund Højskole..	424.119	457.420	387	
Afskrivninger.....	89.209	99.400	80	
	10.940.561	11.095.970	11.180	
Udgifter til bygninger og grunde				6
Vedligeholdelse, istandsættelse, eftersyn tekniske anlæg.....	3.330.011	2.235.710	2.473	
Varme.....	1.283.061	1.315.000	1.257	
El.....	876.413	840.000	682	
Vand.....	204.655	213.000	197	
Vedligeholdelse lejligheder.....	45.862	50.000	57	
Grundskat, renovation.....	236.275	208.000	214	
Rengøring.....	871.839	798.410	803	
Leje.....	242.060	261.100	241	
Vagtselskab og vintertjeneste.....	430.990	371.500	417	
Forsikringer.....	100.332	106.000	102	
Ejendomsudgifter Jaruplund Højskole.....	76.412	68.800	70	
Diverse udgifter lejligheder.....	3.156	0	1	
Afskrivninger ejendomme.....	3.195.186	3.197.200	3.187	
	10.896.252	9.664.720	9.701	

NOTER

	Regnskab 2016 €	Budget 2016 €	Regnskab 2015 1.000 €	Note
Driftsudgifter på andre områder				7
Lejrskoler, internater mv.....	251.000	262.800	270	
Tilskud til ophold på efterskoler i Danmark.....	200.186	298.000	258	
Udgifter til kantiner.....	115.663	110.000	112	
Udgifter til voksenundervisning.....	307.025	300.500	340	
Udgifter til projekter.....	0	0	51	
	873.874	971.300	1.031	
Finansielle indtægter mv.				8
Renteindtægter.....	912	5.000	7	
	912	5.000	7	
Finansielle omkostninger				9
Renteudgifter.....	17.275	15.000	16	
Konto- og vekselgebyrer.....	39.901	45.000	44	
Kursdifferencer.....	26.375	10.000	8	
Handelsrenter værdipapirer.....	10.681	0	0	
	94.232	70.000	68	

NOTER

Note

Materielle anlægsaktiver

10

	Ejendomme	Igangværende byggerier	Inventar
Anskaffelsessum 1. januar 2016.....	105.337.627	4.563.902	287.598
Tilgang til anskaffelsespriser.....	1.935.237	5.141.539	8.496
Afgang til anskaffelsespriser.....	-216.694	0	0
Anskaffelsessum 31. december 2016.....	107.056.170	9.705.441	296.094
Opskrivninger 1. januar 2016.....	54.194.516	0	0
Opskrivninger 31. december 2016.....	54.194.516	0	0
Afskrivninger 1. januar 2016.....	12.618.782	0	93.383
Årets afskrivninger	3.195.186	0	46.868
Afskrivninger 31. december 2016.....	15.813.968	0	140.251
Bogført værdi 31. december 2016.....	145.436.718	9.705.441	155.843
Heraf udgør opskrivninger.....	54.194.516	0	0
			Biler, busser og traktorer
Anskaffelsessum 1. januar 2016.....			246.700
Tilgang til anskaffelsespriser.....			202.202
Anskaffelsessum 31. december 2016.....			448.902
Afskrivninger 1. januar 2016.....			83.748
Årets afskrivninger			42.340
Afskrivninger 31. december 2016.....			126.088
Bogført værdi 31. december 2016.....			322.814
		2016	2015
		€	1.000 €
Periodeafgrænsningsposter			
Lønninger og pensionsbidrag.....		3.301.547	3.187
Andre forudbetalinger.....		129.529	99
		3.431.076	3.286

11

NOTER

	2016 €	2015 1.000 €	Note	
Likvide beholdninger			12	
Kassebeholdning.....	7.692	3		
Union Bank - løbende konto.....	2.653.466	3.647		
Union Bank - børnehavebidrag.....	55.074	53		
Sydbank - løbende konto.....	1.675.738	2.353		
Nykredit - løbende konto.....	4.481.942	0		
Danske Bank - girokonto.....	347.512	531		
Nospa.....	918.158	4.119		
Konti, legater og fonde vedrørende institutionerne.....	1.112.656	1.004		
Bankindestående, frie gaver.....	116.440	116		
	11.368.678	11.826		
 Egenkapital			 13	
	Fri egenkapital	Opskrivnings- henlæggelse	Henlæggelser	I alt
Egenkapital 1. januar 2016.....	9.806.801	54.194.516	87.230	64.088.547
Forslag til årets resultatdisponering.....	1.590.581			1.590.581
Modtaget båndlagt gave.....			3.409	3.409
Egenkapital 31. december 2016.....	11.397.382	54.194.516	90.639	65.682.537

NOTER

	2016 €	2015 1.000 €	Note
Hensatte forpligtelser			
Pligtforsikring			14
Saldo primo.....	188.000	186	
Hensat i året.....	-13.000	2	
	175.000	188	
Løn			
Saldo primo.....	648.000	422	
Hensat i året.....	0	226	
Anvendt i året.....	-216.100	0	
	431.900	648	
Førtidspension (Altersteilzeit)			
Saldo primo.....	6.413	187	
Anvendt i året.....	-6.413	-181	
	0	6	
Øvrige			
Saldo primo.....	19.256	24	
Hensat i året.....	-6.931	0	
Anvendt i året.....	0	-5	
	12.325	19	
	619.225	861	
Legatkapital			
Legater og fonde.....	713.330	690	15
	713.330	690	

NOTER

						Note
Langfristede gældsforpligtelser						16
	1/1 2016	31/12 2016	Afdrag	Langfristet	Restgæld	
	Gæld i alt	Gæld i alt	næste år	gæld	efter 5 år	
				31/12 2016		
Legatkapital						
Diverse legater og fonde med formål.....	690.213	713.330	0	713.330	713.330	
	690.213	713.330	0	713.330	713.330	
Finansiering igangværende byggerier						
Pantsikrede projekter	1.001.936	1.001.936	0	1.001.936	1.001.936	
	1.001.936	1.001.936	0	1.001.936	1.001.936	
Tilskudssikret i Tingbogen						
Anlægslån fra Danmark.....	69.182.904	69.182.904	0	69.182.904	69.182.904	
Anlægslån fra Landet Slesvig-Holsten.....	17.168.262	16.923.329	0	16.923.329	15.644.612	
Anlægslån fra Forbundsrepublikken Tyskland..	255.646	255.646	255.646	0	0	
Anlægslån fra øvrige kommuner mv.....	3.964.863	4.037.695	0	4.037.695	4.037.695	
	90.571.675	90.399.574	255.646	90.143.928	88.865.211	
Ikke tilskudssikret i Tingbogen						
Anlægslån fra Danmark.....	0	0	0	0	3.078.000	
Anlægslån fra Landet Slesvig-Holsten.....	456.000	456.000	0	456.000	456.000	
	456.000	456.000	0	456.000	3.534.000	
Bankgæld						
Nord-Ostsee Sparkasse.....	385.639	356.143	30.693	325.451	0	
	385.639	356.143	30.693	325.451	0	
	93.105.463	92.926.983	286.339	92.640.645	94.114.477	
				2016	2015	
				€	1.000 €	
Anden kortfristet gæld						
Kreditorer				3.191.729	2.130	17
Skyldige poster vedrørende kildeskat.....				1.314.164	1.279	
Skyldig feriegødtgørelse.....				1.067.800	1.031	
Midler bundet til igangværende projekter.....				6.559.603	2.083	
Skyldig ATP og feriepenge vedr. ansatte i Danmark.....				91.000	173	
Anden gæld.....				24.406	8	
				12.248.702	6.704	

NOTER

	2016 €	2015 1.000 €	Note
Periodeafgrænsningsposter			18
Modtagne tilskud.....	3.179.525	3.182	
Pensioner.....	0	846	
Andre forudbetalinger.....	54.760	1	
	3.234.285	4.029	
Pantsætninger og sikkerhedsstillelser			19
Til sikkerhed for ydede anlægstilskud er der til den danske stat, Forbundsrepublikken Tyskland, Slesvig-Holsten m.fl. afgivet sikkerhed i foreningens bygninger.			
Tilbagebetalingsforpligtelsen vedrørende pant fra Forbundsrepublikken Tyskland samt Landet Slesvig-Holsten reduceres lineært over en 25-årig periode.			
Eventualforpligtelser			20
Sygeforsikring pensionister.....	18.765.643	18.765.643	
Pensionstillæg.....	29.827.879	29.827.879	
Revision			21
Honorar for revision.....	36.000	35	
Honorar for vurdering af almennyttighed og moms­mæssig assistance HPO.....	19.055	19	
Honorar for regnskabsmæssig assistance.....	4.580	10	
Honorar for ledelsesmæssig assistance og rådgivning.....	5.925	6	
	65.560	70	